Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (HE 175/2026 vp) koskien hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Tarmo Martikainen hyvinvointialuejohtaja
9.10.2026

Yleistä asiantuntijalausunnosta

- Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijapyyntöön koskien (HE 175/2026 vp) hallituksen esitystä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027.
- Hyvinvointialueen lausuntoon sisältyvät huomiot on esitetty seuraavilla sivuilla

Lisätietoja asiantuntijalausunnosta:

Ville Rajahalme
talousjohtaja
ville.rajahalme@varha.fi

Minna Näsman
rahoituspäällikkö
minna.nasman@varha.fi

Yhteenveto lausunnosta koskien valtion talousarvioesitystä vuodelle 2027

Rahoitus

- Hyvinvointialueiden rahoitus on erittäin niukka, jota kiristää yhtäaikaisesti tapahtuvat muutokset itse rahoitusmallissa (mm. omavastuuosuuksien kasvu), jälkikäteistarkistusten vähentyminen sekä valtiollisesti säädettyjen tehtävämuutosten liian optimistinen sopeutusvaikutusten arviointi.
- Julkisen talouden sopeuttamista on jatkettava ja hyvinvointialueiden toiminnalla on iso merkitys koko julkiselle taloudelle. Hyvinvointialueet tarvitsevat kuitenkin riittävän ajan muutosten läpiviemiseen. Muutoin sopeutuksia joudutaan hakemaan epävaikuttavilla lyhytjänteisillä keinoilla.
- Hyvinvointialueiden taloudellinen eriytyminen valtakunnallisesti on erittäin voimakasta. Taloudelliset erot tulevat johtamaan palvelujen eriytymiseen ja edelleen asiakkaiden yhdenvertaisuuteen kansallisella tasolla.

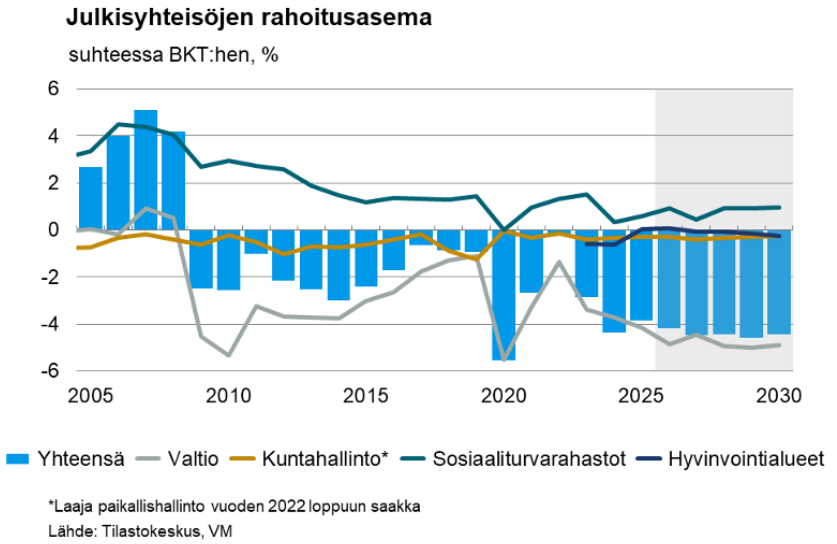
Palvelut

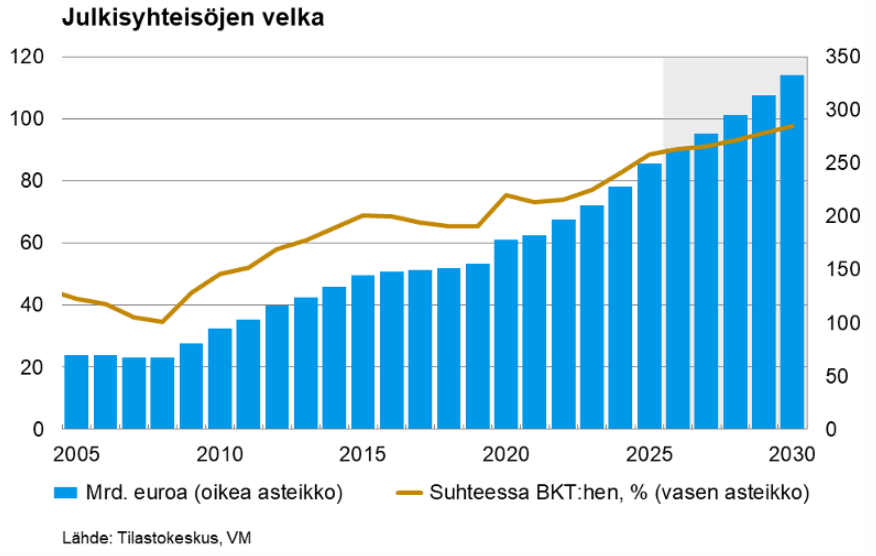
- Uudistusten säästöt syntyvät viiveellä ja vaativat raskasta toimeenpanoa palvelutuotannossa.
- Järjestämisvelvoitteiden ja rahoituksen välinen tasapaino on varmistettava ja arvioitava kansallisesti velvoitteiden keventämisen mahdollisuudet.

Asiakkaat

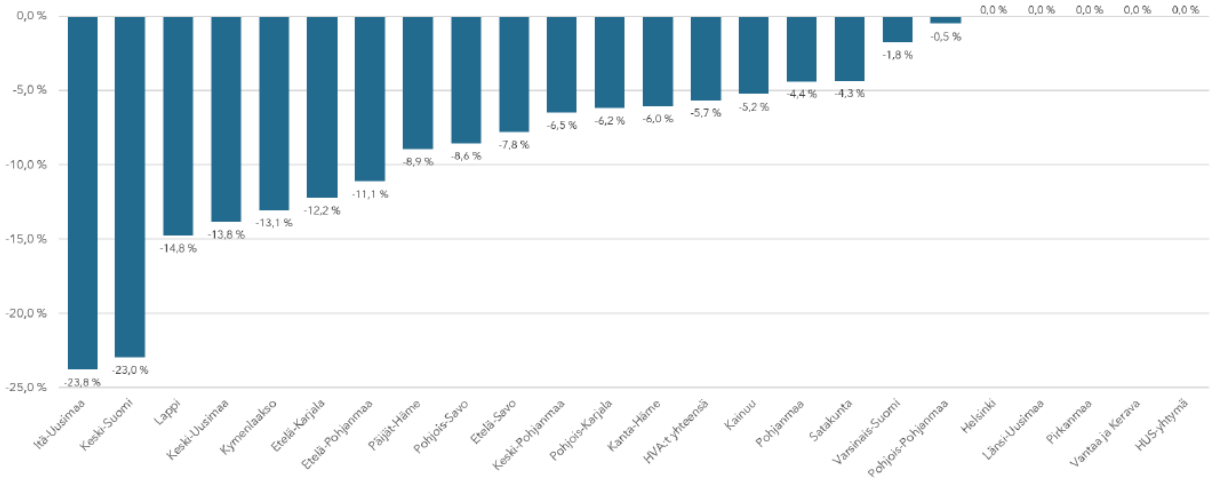
Maksut ja sosiaaliturvamuutokset kohdistuvat osin samoihin ihmisiin. Kansallisesti on arvioita millainen yhteisvaikutus eri reformeilla on erityisesti heikossa asemassa oleviin asiakkaisiin ja varmistettava tarvittaessa palveluihin pääsy sekä riittävä tuki palveluiden käytöstä syntyvistä kustannuksista selviytymiseen.

Julkinen talous pysyy rahoitusjäämäisenä, velkaantuminen jatkuu tulevina vuosina velkasuhteen noustessa lähelle 100% - hyvinvointialuetalouteen kohdistuvat tuottavuustavoitteet olettavasti jatkuvat tulevallakin hallituskaudella ja sen jälkeen

Hyvinvointialueiden kattamaton alijäämä 31.12.2026, % valtionrahoituksesta 2026

Kuluvan vuoden jälkeen jäljellä olevin alijäämien määrä suhteessa rahoitukseen vaihtelee merkittävästi hyvinvointialueittain. Voimakas talouden polarisaatio haastaa rahoitusmallia jatkokehitystyötä -> miten rahoitusta kohdennetaan järjestelmän sisällä jatkossa?

Lainaus JTS:sta 2027-2030

Hyvinvointialueiden talouden eriytyminen aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita valtiontaloudelle, sillä heikon talouden alueilla myös rahoitusnäkymät ovat niukat, minkä seurauksena riski lisärahoitustarpeelle uhkaa kasvaa. Toisaalta vahvan talouden alueilla myös talouden näkymät ovat varsin suotuisat, eikä niillä alijäämien kattamisen jälkeen lähivuosina ole merkittäviä kannusteita kustannusten hillintään. Eduskunnalle annettu hallituksen esitys rahoituslain muuttamiseksi pyrkii osaltaan vaikuttamaan eriytymiskehitykseen.

Hyvinvointialueiden rahoitus

Hyvinvointialueiden rahoitus on heikentynyt merkittävästi vuoden takaisesta ennusteesta – heikentyminen selittyy eri tekijöillä ja vaikutukset kasvavat vuodesta 2028 alkaen

Palvelutarpeen kasvun leikkaus

Palvelutarpeen kasvusta huomioidaan vain 60 prosenttia, mikä kiristää rahoitusta suhteessa kustannuspaineisiin. Tämä kuuluu osaksi valtiollisesti päätettyjä sopeutustoimenpiteitä.

Määräaikaisen lisäosuuden poistumisen aikaistaminen

Siirtymävaiheen kustannuksia kompensoivasta palvelutarpeen kasvua korottaneesta määräaikaisesta lisäosuudesta luovutaan. Tämä kuuluu osaksi valtiollisesti päätettyjä sopeutustoimenpiteitä.

Hyvinvointialuetalouden tervehtyminen

Hyvinvointialuetalouden ennakoitua nopeampi tervehtyminen leikkaa rahoituksen jälkikäteistarkistusta. Leikkaus on mekanismina perusteltu mutta talouden polarisoimisen vuoksi tämä on johtamassa eriytymisen voimistumiseen entisestään. Vahva taloudellinen tilanne mahdollistaa panostamisen tuottavuutta pidemmällä aikavälillä parantaviin toimiin. Niukassa taloudessa korostuvat nopeavaikutteiset ei-rakenteelliset toimenpiteet, jotka eivät tue tuottavuuden parantumista pidemmällä aikavälillä. Säästöt jäävät lyhyeksi.

Varha näkee, että julkisen talouden tasapainottaminen on perusteltua, mutta rahoituksen, palveluvelvoitteiden ja sopeutustavoitteiden on oltava keskenään tasapainossa. Tuottavuuden parantamisessa on huomioita riittävä toteutusaika.

Valtiollisesti hyvinvointialueille säädettyjen sopeutustoimien tarve on ilmeinen mutta sopeutusvaikutukset ovat osin ylivirittyneitä

- Tehtävämuutoksiin perustuvia rahoitusvähennyksiä ei tule toteuttaa ennen kuin säästöt ovat hyvinvointialueilla käytännössä toteutettavissa. Muun muassa sosiaalihuollon uudistuksen säästöjä ei tule vähentää rahoituksesta etupainotteisesti, koska vaikutukset syntyvät vasta viiveellä toimeenpanon jälkeen.
- Asiakasmaksujen tuottoarvioissa on huomioitava maksuhuojennukset, luottotappiot, hallinnollinen työ ja palveluihin hakeutumisen viivästyminen.
- Järjestörahoituksen muutoksissa on turvattava ennaltaehkäisevän työn ja matalan kynnyksen tuen jatkuvuus.

Valtion rahoitukseen sisältyviä tehtävämuutokset 2027

Valtion vuoden 2027 talousarvioesityksen mukaiset sote-rahoituksen tehtävämuutokset	Euroa	Kohdennus
Ikääntyneiden ympärivuorikautisen hoivan henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen (HO 2023)	-34 700 000	Vanhustenhuolto
Teknologian hyödyntäminen kotihoidossa (Lisätoimet 2025)	-16 200 000	Vanhustenhuolto
Lääkkeenmäärämiskäytäntöjen laajentaminen (HO 2023)	-5 000 000	Terveydenhuolto
Terveystarkastusten kehittäminen (HO 2023)	-7 470 000	Terveydenhuolto
Vammaispalvelulain soveltamisalan muutos (Lisätoimet 2024)	6 100 000	Sosiaalihuolto
Hyvinvointialueille valvontalaista johtuvat velvoitteet	0	Koko laskennallinen sote-rahoitus
Kotoutumislain muutoksesta johtuva ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen rahoitus (siirto momentilta 32.50.30)	-1 600 000	Sosiaalihuolto
Lastensuojeluyksiköiden päivystyssääntöjen keventäminen ja joustavoittaminen (Lisätoimet 2025)	-1 500 000	Sosiaalihuolto
Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen (Lisätoimet 2025)	-10 000 000	Sosiaalihuolto
Sosiaalihuoltolain 11 ja 14 §:n uudistaminen (Lisätoimet 2025)	-36 000 000	Sosiaalihuolto
Terveystarkastusten kehittäminen, kutsunnanalaisten ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien naisten ennakkoterveystarkastukset (siirto momentilta 27.10.01)	3 350 000	Asukasperusteisuus
Asiakasmaksujen muutokset (Lisätoimet 2026)	-87 750 000	Terveydenhuolto
Kotoutumispalveluiden uudistus, ihmiskaupan uhrien korvausten siirto (siirto momentilta 32.50.30)	700 000	Sosiaalihuolto
Kotoutumispalveluiden uudistus, toimeentulotuen kustannusten korvausten siirto (siirto momentilta 32.50.30)	2 200 000	Sosiaalihuolto
Kuoleman toteamista koskevat lainsäädännön muutokset	-800 000	Terveydenhuolto
Lääkkeiden velvoitevarastointia koskevan sääntelyn uudistaminen (siirto momentilta 33.70.20) (BudjL)	4 000 000	Terveydenhuolto
Sote-rahoituksen tehtävämuutokset v. 2027 yhteensä	**-184 670 000**	

Hyvinvointialueen arvio: Laskelmat eivät ole kaikilta osin linjassa hyvinvointialueen omien alustavien arvioiden mukaan (esim. ikääntyneiden palvelut). Koska esitetyt säästöt eivät toteudu laskelmien mukaan, joutuu hyvinvointialue tasapainoittamaan talouttaan muista kulueristä/palveluista.

Alueiden eriytymiseen on tärkeä löytää kestävä ratkaisu – rahoitusta ei voida nykyisessä rahoitusmallissa kanavoida järkevästi tasapainoisilta alueilta heikommin pärjääville

- Rahoitusmallin tulee huomioida paremmin alueelliset erot. Eriytyminen on riski palvelujen yhdenvertaiselle toteutumiselle. Eriytymisen arvioidaan jatkuvan kehyskaudella.
- Sopeutusmahdollisuudet vaihtelevat alueittain.
- Nykyennusteiden perusteella kasvavat alueet pärjäävät taloudellisesti paremmin kuin väestöään menettävät tai nopean ikääntymisen ohittaneet alueet. Kasvualueilla korostuvat muita suuremmat investoinnit, väestön ikääntymisen vauhdittuminen sekä väestönmäärän kasvun vaikutus palvelukysynnän kasvuun. Nämä tekijät kasvattavat menopainetta ja edellyttävät tulevaisuudessa riittävää rahoituskehystä. Tämän vuoksi rahoitusmallia on arvioitava uudelleen huolellisesti talouden polarisaatiokysymyksen ratkaisemisessa.

Sosiaalihuollon uudistus

Sosiaalihuollon uudistus osittain kannatettava

Kannatettavat tavoitteet

- Päällekkäisten prosessien vähentäminen
- Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen vahvistaminen
- Asiakasprosessien sujuvoittaminen
- Varhaisen tuen vahvistaminen

Varhan tunnistamat riskit

- Säästöjen toteutuminen vasta toimeenpanon jälkeen
- Henkilöstö- ja järjestelmämuutosten kustannukset
- Asiakkaan oikeusturva ja yhdenvertaisuus
- Kansallisten rakenteiden valmius

Sosiaalihuollon uudistus: tavoitteet kannatettavia, säästövaikutuksiin liittyy merkittäviä riskejä

- Varha pitää uudistuksen tavoitteita pääosin kannatettavina
  - Palveluprosessien keventäminen ja sujuvoittaminen
  - Palvelujen yhtenäistäminen ja palvelujärjestelmän päällekkäisyyksien purkaminen (erityisesti lapsiperhepalveluissa)
  - Ammattilaisten työnjaon selkeyttäminen
  - Työikäisten palvelujen uudistaminen

- Varhan keskeiset huomiot
  - Säästövaikutuksia ja niiden ajoittumista on arvioitu liian optimistisesti
  - Asiakasprosessit ovat käytännössä monimuotoisempia kuin säästölaskelmissa on oletettu
  - Muutokset voivat heikentää asiakkaiden oikeusturvaa

- Uudistuksella tavoiteltavien noin 100 milj. euron säästöjen toteutuminen vuosina 2027 – 2028 edellyttää
  - Palveluprosessien tehostamista
  - Henkilöstörakenteen muutosta ja tehtävänkuvien tarkistamista
  - Väestön sosiaalisiin ongelmiin puuttumista matalammalla kynnyksellä ja matalamman intensiteetin palveluilla (ohjaus/neuvonta)
  - Henkilöstömäärän vähentämistä/ostopalvelujen määrän vähentämistä (prosessien tehostaminen ei itsessään tuo säästöä, jos sitä ei ulosmitata)
  - Organisaatiomuutoksia

Asiakasmaksut

Sosiaaliturva ja köyhyys

- Asiakasmaksumuutokset (88 milj. €/vuonna 2027):
  - Erityistutkimusten asiakasmaksu 52,40 euroa.
  - Leikkaus- ja toimenpidemaksu 257,20 euroa hoitopäivämaksun lisäksi.
  - Korotetaan päiväkirurgian maksu 257,20 euroon (korotus 23,40 €).
  - Korotetaan poliklinikkamaksu 78,40 euroon (korotus 7,10 €).
  - Säädetään vainajan säilytysmaksu (10 euroa/vrk).
  - Säädetään maksu kuolemansyyn selvittämisestä (60,60 euroa).
  - Korotetaan terveyskeskusmaksua 20 %:lla.
  - Korotetaan hammashoidon maksuja.
  - Ikääntyneiden palvelujen asiakasmaksukorotukset (sosiaalihuoltolain uudistus)
- Terveydenhuollon maksukatto nykyisin 815 €/vuosi

- Poimintoja toimeentuloturvaetuuksista, joihin on tehty heikennyksiä
  - Toimeentulotuen saantiehtojen kiristykset
  - Työttömyysturvan heikennykset
  - Asumistuen heikennykset
  - Opiskelijoiden toimeentuloturvan heikennykset
  - Indeksikorotusten jäädyttämiset eri etuuksissa

Hallituskauden korotukset terveydenhuollon asiakasmaksuihin ovat olleet suuria. Asiakasmaksujen korotukset kasvattavat hyvinvointialueen tuloja, mutta yhdessä toimeentuloturvaan tehtyjen leikkausten kanssa ne samalla heikentävät erityisesti pienituloisten asemaa ja vähentävät palvelun tarpeessa olevien terveyspalvelujen käyttöä. Terveydenhuollon maksukatto ehkäisee osin ongelman syvenemistä.

Järjestöjen rahoitus

STEA-avustukset

- Myönnetyt STEAn avustukset
  - Vuonna 2024: 334 milj. €
  - Vuonna 2025: 304 milj. €
  - Vuonna 2026: 274 milj. €
  - Vuonna 2027: 190 milj. € sekä 25 milj. € rahoitus hyvinvointialueille jaettavaksi järjestöavustuksiin

Hyvinvointialueen arvio:

- Leikkaukset STEAn rahoitukseen heikentävät merkittävästi kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä ja supistavat niiden toimintaa yleisesti ja palkatun henkilöstön määrää.
- Järjestökenttä kohtaa murroskauden ja oletus on, että järjestöjen keskinäinen yhteistyö lisääntyy. Rakennemuutos järjestökentällä odotettavissa. Osa järjestöistä voi lopettaa toimintansa/fuusioitua toisen järjestön kanssa. STEAn toiminta supistuu.
- Hyvinvointialueiden aseman vahvistaminen avustusten jaossa mahdollistaa kolmannen sektorin toiminnan kytkemistä lähemmäs hyvinvointialueiden palveluja ja niiden strategisia tavoitteita. Avustusten jakoperusteet valmisteltava yhteistyössä STM:n kanssa.
- Varha myöntää järjestöavustuksia sote-alan järjestöille 2,7 milj. € vuodessa.
- Varhan järjestöavustusten kohdentamisessa korostuu toiminnan vaikuttavuus, alueellinen tarve sekä järjestöjen välinen yhteistyö. Varhan tahtotilana on kannustaa järjestöjä aiempaa tiiviimpään yhteistyöhön, yhteisiin toimintamalleihin ja resurssien tehokkaaseen hyödyntämiseen, jotta järjestöjen osaaminen ja tuki tavoittavat mahdollisimman laajasti alueen asukkaita.

Sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset

Sosiaaliturvan ja palvelurahoituksen muutokset kasautuvat

Muutoksista tarvitaan yhteinen, alueittain eritelty vaikutusarvio. Arvioinnissa on selvitettävä, vastaako hyvinvointialueiden rahoitus palvelutarpeen kasvuun ja tunnistettava kustannusten siirtyminen hyvinvointialueille.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Egentliga Finlands välfärdsområde

Kiitos, tack